

Rudnici ugljena - više štete nego koristi

Andrea Cardoso, profesorica okolišne ekonomije na Sveučilištu Magdalena, Kolumbija: "Izračunali smo da je ekonomska šteta društvenog i okolišnog utjecaja rudnika ugljena u pokrajini Cesar iz koje i Hrvatska uvozi ugljen, gotovo tri puta veća nego vrijednost samog ugljena."

Ekonomska šteta društvenog i okolišnog utjecaja rudnika ugljena u kolumbijskoj pokrajini Cesar iz koje i Hrvatska uvozi ugljen, gotovo je tri puta veća nego cijena samog ugljena, izračunala je u svojoj doktorskoj disertaciji **Andrea Cardoso**, profesorica ekonomije okoliša na Sveučilištu Magdalena u Santa Marti, gradu na karipskoj obali Kolumbije.

Rudnici u pokrajini Cesar u unutrašnjosti Kolumbije na granici s Venezuelom, uz rudnike u pokrajina Guajira, najveći su proizvođač ugljena u Kolumbiji. Sveukupno, Kolumbija je četvrti najveći izvoznik ugljena u svijetu. Njen je ugljen tražen jer sadrži nizak postotak sumpora, a vadi se uz niske troškove. Rudnike vode i na njemu zarađuju uglavnom multinacionalne korporacije. No, imaju li od toga sami građani Kolumbije koristi? Prema izračunu Andree Cardoso, šteta je znatno veća od novca koji korporacije uplaćuju u proračun.

„Napravili smo ekonomsku evaluaciju svih utjecaja koji nastaju ekstrakcijom ugljena ovdje u Cesaru i zaključili da proizvoditi ugljen nije isplativo jer pritom nastaju velike društvene i okolišne štete za koje nitko ne plaća kompenzaciju. To ostaje dug koji tvrtke imaju prema lokalnim ljudima. U kalkulaciju sam uključila štete i na lokalnoj i na regionalnoj i na nacionalnoj razini. To su primjerice zagađenje tla, vode i zraka, troškovi koje to proizvodi za javno zdravlje. Uključen je i proračun troškova koje nastaju zbog regionalnih nesreća na željeznici. Naime, ugljen se vadi u Cesaru, ali se potom transportira vlakom do luke u Santa Marti koja je udaljena 240 kilometara. Ta željeznička pruga prije je služila za putnički promet, a sada služi samo za prijevoz ugljena. Ona prolazi kroz naseljena područja, pa je već bilo više nesreća i zato sam i to uzela u obzir. Uračunate su i brojne smrti radnika koje se događaju u rudnicima, raseljavanja cijelih zajednica, štete za poljoprivredu i slično. Većinu ovih faktora pokušala sam izraziti u monetarnim terminima, ali neke stvari je nemoguće izraziti i nadoknaditi novcem, na primjer nestanak izvora vode i utjecaj na bioraznolikost. No, ono što sam uspjela izraziti kroz ekonomsku vrijednost iznosi po toni tri puta više od cijene ugljena“, kaže Cardoso.

Iako bi ovakvi podaci trebali brinuti kolumbijsku vlast, to se ne događa. Kolumbijska je vlada i dalje vjerna slijedenju plana prema kojem Kolumbija treba postati rudarska država do 2020. U tu svrhu donesli su plan koji gotovo 20 posto teritorija predviđa za davanje u koncesije rudarskim tvrtkama, za što postoji politički konsensus, dok otpor uglavnom dolazi od strane lokalnih ljudi i civilnog društva.

„Lokalni političari se ne žele miješati, oni kažu da rudnici daju posao ljudima i novac regionalnim vlastima. Akademska je javnost zainteresirana za ovo pitanje, provode se istraživanja s raznih stajališta, biološkog, okolišnog i ekonomskog. Izvorni su narodi također bitan faktor otpora, prosvjedovali su primjerice zbog toga što su neki rudnici utjecali na njihova sveta mjesta. Često se bune i lokalni ljudi, domaće i strane udruge. U Cesaru tako djeluje udruga Pax Christi koja je utjecala na to da ministar vanjskih poslova Nizozemske 2014. posjeti regiju i dođe vidjeti situaciju na terenu“, opisuje Cardoso.

Upravo je Nizozemska najveći kupac kolumbijskog ugljena, a slijedi je Turska, no dok potrošnja Nizozemske pada, Turska kupuje sve više ugljena. Kao okolišnu ekonomisticu Cardoso zanima cijeli lanac ugljena, i njegov početak u Kolumbiji u rudnicima otvorenog kopa i završetak u termoelektranama u državama poput Nizozemske i Turske.

„Istražila sam lanac ugljena od ekstrakcije do konzumacije u termoelektranama sa stajališta političke ekonomije. Uspoređujući lanac ugljena između Kolumbije i Turske proučavala sam okolišne konflikte. Obje države su zemlje u razvoju i snažno provode politike u korist korištenja ugljena. Ovdje u Kolumbiji vlada sličan stav prema ugljenu kao i u Turskoj, koja zagovara ugljen kao sredstvo razvoja. To proizvodi puno demokratskog deficita i sukobe između vlade i društvenih pokreta. No, u Turskoj se taj okolišni konflikt povezuje s klimatskim promjenama, dok se u Kolumbiji govori o okolišnim i zdravstvenim utjecajima ekstrakcije ugljena kao i teritorijalnim pravima, ali aktivisti i lokalni ljudi koji prosvjeduju protiv multinacionalnih kompanija ne govore o ovome sa stajališta klimatskih promjena. U Nizozemskoj pak aktivisti govore o transparentnosti i odgovornosti u lancu ugljena“, kaže Cardoso.

S nizozemskim aktivistima koji se bave pitanjem konzumacije ugljena kolumbijski su pokreti protiv ekstrakcije dobro povezani, dok to s Turskom nije slučaj i tu postoji potencijal za daljnje povezivanje ovih borbi, ustanovila je Cardoso kroz svoje istraživanje. Korporacije pokušavaju vaditi sve više ugljena, a vlada ih podržava jer kažu da se za dobrobit cijele zemlje mora žrtvovati neke regije. No, dok je do 2011. cijena ugljena na svjetskom tržištu bila visoka, poslije je značajno pala pa je prošle godine cijena pala na između 40 i 50 dolara po toni. Trenutno je cijena u oporavku i drži se na 75 dolara po toni, no jasno je da stavljanje svih karata na izvoz sirovina stavlja Kolumbiju u poziciju ovisnosti o svjetskom tržištu.

Kakve teške posljedice za državu koja ovisi o izvozu sirovih materijala može imati pad cijene na svjetskom tržištu, Kolumbija može vidjeti na primjeru susjedne Venezuele i urušavanju države nakon pada cijena nafte. No, političari u Južnoj Americi i dalje inzistiraju uglavnom na modelu ekonomije koji ovisi o izvozu sirovih materijala.

„Intervjuirala sam brojne ljude i pitala ih zašto je to tako. Najzanimljiviji odgovor koji sam dobila je od jednog zaposlenika kolumbijske ambasade u Nizozemskoj koji je rekao da bi zaustavljanje rudarenja značilo samoubojstvo ekonomije. Cijela vladina administracija vidi to kao izvor novca i nije im stalo do okolišnih utjecaja niti do društvene cijene. U Južnoj Americi čak i lijeve vlade provode ekstraktivističke ekonomske politike. Na primjeru Venezuele koja je ekonomiju bazirala na nafti i nije ulagala u druge industrije, vidimo kolika je ta pogreška. Sada je Venezuela u jako teškoj situaciji. Iz toga bismo trebali učiti mi u Kolumbiji i fokusirati se na druge aktivnosti poput poljoprivrede, stočarstva, obrazovanja, industrije i sl. Korporacije koje vade ugljen ne zapošljavaju puno ljudi. Nafta treba rafinerije i povezane industrije dok u slučaju ugljena nema nikakvog industrijskog procesa nakon vađenja. Sa zlatom koje se isto vadi u Kolumbiji ista je situacija. Kad bi ta ekstrakcija generirala druge aktivnosti to bi bilo prihvatljivije, ali u ekstrakciji ugljena nema nikakve dodane vrijednosti za Kolumbiju“, ističe Cardoso.

Kolumbijski ekonomist **Guillermo Rudas** istražio je koncesijske naknade koje plaćaju tvrtke koje vade ugljen i olakšice koje dobivaju od države i došao do zaključka kako je Kolumbija između 2007. i 2009. sve što je uprihodila od korporacija izgubila preko olakšica, poput popusta na cijenu plina, olakšica za uvoz strojeva, poreznih olakšica i slično.

Istovremeno, Kolumbija uopće ne koristi ugljen u proizvodnji energije, već 70 posto energije dobiva iz hidroelektrana koje ne proizvode emisije ugljičnog dioksida, ali proizvode druge okolišne štete. No, dok se kroz izvoz ugljena pogone ekonomije drugih zemalja pa i Hrvatske, stanovnicima Kolumbije ostaje živjeti s brojnim štetama koje ostavlja eksploatacija ugljena.

Napisala i fotografirala: Marina Kelava, H-Alter

Ovaj intervju izrađen je uz financijsku potporu Europske unije, Ureda za udruge Vlade RH i Istarske županije, u okviru projekta "Financiranje razvoja i razvijanje financijskih sredstava prikladnih u Europskoj godini razvoja 2015.: paneuropska kampanja za usklađivanje investicija EU-a u zemljama u razvoju s okvirom Milenijskih razvojnih ciljeva za razdoblje nakon 2015. te politikama EU-a koje promoviraju održivi razvoj i smanjenje siromaštva". Sadržaj intervjua u isključivoj je odgovornosti Zelene Istre i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Europske unije, Ureda za udruge Vlade RH te Istarske županije.

Projekt financira Europska unija:

Projekt sufinanciraju Ured za udruge Vlade RH te Istarska županija:

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Projekt provodi:

Partner projekta:

